

SAMHÄLLSBYGGNAD I CENTRALASIEN

- Kvinnan som Aktör

Under 2010-11 genomför organisationen Forum Eurasien ett projekt med fokus på kvinnan som samhällsaktör i Centralasien.

Ett stärkt civilsamhälle och regionalt och internationellt samarbete är förutsättningar för att denna komplexa och viktiga region skall utvecklas mot fred och välbefinnande. Forum Eurasiens projekt har som mål att ge svenska organisationer, företag och allmänhet en inblick i dagens situation vad gäller kvinnans delaktighet i beslutsprocesser och samhällsbyggnad i Centralasien. Syftet är också att kartlägga behov och skapa kontaktmöjligheter mellan svenska och lokala och regionala aktörer för möjliga projektsamarbeten.

Forum Eurasien inbjuder alla intresserade att ta kontakt för samarbete och att delta i den serie seminarier som kommer att anordnas på temat under vintern 2010-11.

Den ideella organisationen **Forum Eurasien** fokuserar i sitt arbete på två regioner i Europas närområde, Centralasien och Kaukasus. Organisationen har som uttalade mål att uppmuntra samarbeten och nätverkande och att synliggöra för en skandinavisk publik vikten av det som händer i dessa två regioner. Tillgången till uppdaterad information och möjligheterna att påverka säkras genom samarbeten med ett nätverk av organisationer i regionerna.

Centralasien - en säkerhetsfråga

Centralasien är i dagsläget en säkerhetspolitiskt avgörande men komplex region. Inget av de fem länderna i det postsovjjetiska Centralasien är en fungerande demokrati, samtliga stater är klassade som ofria med avsaknad av flera basala mänskliga rättigheter och korruptionsnivåerna är bland de högsta i världen. Samtidigt är regionen en stor olje- och gasproducent, en potentiellt viktig transitregion och en geostrategisk brännpunkt, där Rysslands, Kinas, USA:s och Europas intressen möts.

Inom regionen och inom länderna finns flera potentiella konfliktkällor, grundade på etnisk eller religiös tillhörighet, elitkonkurrens eller sociala missförhållanden i kombination med okontrollerad korruption. Situationen kompliceras av stormakternas inflytande och av en inomregional konkurrens, där framför allt de starkare staterna Uzbekistan och Kazakstan tävlar om hegemoni.

Avsaknad av demokratiska institutioner och oberoende maktkontrollmekanismer har inverkat på maktbärarnas legitimitet och har starkt begränsat befolkningens möjligheter till medbestämmande. Kvinnorna har genom underminering av välfärdssystemen, ekonomisk konkurrens och återkomsten av traditionella samhällsvärderingar blivit en marginaliserad grupp när det gäller samhällsinflytande. Kvinnors deltagande i beslutsprocesser är därför avgörande för möjligheten till vidare utveckling i demokratisk riktning.

De auktoritära regeringarnas ovilja till öppen debatt och politisk pluralism riskerar i slutändan också att öka rekryteringsbasen för våldsamma rörelser, som redan är aktiva i regionen. Resursbristen i fattiga länder som Tadzjikistan och Kirgizistan får också till följd en bristande kontroll över drog-, varu- och människohandel liksom infiltration av stridande fraktioner från angränsande Afghanistan.

Det talas återkommande om riskerna för att de dåligt förankrade maktstrukturerna skall ge vika för underliggande motsättningar, något som hände i inbördeskriget i Tadzjikistan och åter aktualiseras genom den senaste tidens händelser i Kirgizistan.

Regionen är också viktig för att säkra den internationella civila och militära insatsen i Afghanistan.

De senaste årens hårdnande auktoritära tendenser, liksom instabiliteten i Kirgizistan i och med händelserna i april 2010, är belysande för det prekära säkerhetsläget i Centralasien. Det är också något som i högsta grad påverkar omvärlden, även Sverige, genom insatsen i Afghanistan, regionens roll i drog- och människotrafficking och genom asylströmmarna från området.

Centralasien är och kommer att fortsätta vara en säkerhetspolitiskt avgörande region. Här anser vi att framväxten av och stödet för ett fungerande civilsamhälle har en mycket viktig roll att spela.

Kvinnans roll i samhällsbyggnad

Även om stora variationer finns har samtliga centralasiatiska länder ett gemensamt arv vad gäller kvinnans roll som samhällsaktör, grundat å ena sidan i den sovjetiska samhällsbyggnadens principer och faktiska konsekvenser, å andra sidan i en traditionell, lokal samhällsstruktur. En tredje faktor som sedan påverkat situationen i olika grad i de fem länderna är förändringarna i samband med den politiska och ekonomiska transformationen.

Det sovjetiska systemet gav på papperet långtgående jämställdhet, men i praktiken, framför allt från och med 1950-talet, kom kvinnans roll i det offentliga att inskränkas kraftigt. Det försovjetiska samhället baserades på traditionella familjestrukturer - här fanns dock en avgörande skillnad mellan bofasta och nomadiska samhällen i synen på kvinnans roll - i vissa områden uttalat överlagrade av större maktstrukturer ("klaner"), och en lokal, traditionell, till stora delar sufibaserad, form av islam.

I samtliga fem länder har trenden sedan självständigheten varit att återuppväcka valda delar av det traditionella samhället som del i ett medvetet nationsbyggande. Samtidigt har kvinnorna, liksom i andra postsovjetiska länder, drabbats hårdast av övergången till marknadsekonomi genom ökad konkurrens på arbetsmarknaden och avskaffandet av sociala förmåner.

Det innebär ofta i praktiken att kvinnans roll formas av en kombination av traditionella ideal och den "dubbla börda" hon råkat i som ett arv av den sovjetiska familjepolitiken med resultatet att hon utestängs från det offentliga samhällets inflytandesfärer.

Det faktum att kvinnor till stor del utestängts från beslutsfattande och från det ekonomiska livet innebär däremot att deras andel i icke-statliga organisationer (NGO:er) som verkar för samhällsförändring och mänskliga rättigheter är stor; över 50% totalt sett i de fem centralasiatiska länderna.

I Kazakstan har det pågående OSSE-ordförandeskapet redan medfört förändringar - OSSE drev tidigare bl a fram en ny jämställdhetslagstiftning - och kvinnorätsorganisationer tillhör de mer aktiva inom civilsamhället.

Kirgizistan är efter händelserna i april 2010 ett undantag från trenden i Centralasien att det styrande skiktet går mot en allt mer konsoliderad maktposition. Landet kan sägas genomgå en

omstrukturering, där det politiska systemet delvis ändras och där tidigare marginaliserade grupper är med och tävlar om inflytande. Det kvinnliga deltagandet i NGO-verksamhet är traditionellt starkt och i vilken grad kvinnor deltar i omformningen samt hur detta kommer att påverka kvinnors rättigheter är en fråga som kan få vidare betydelse i regionen.

Målet med detta projekt

Projektet kommer att resultera i en överblick över det politiska nuläget i de berörda länderna och över civilsamhällets situation.

De organisationer i Centralasien som besöks kommer att bidra med sin syn på prioriteringar och behov och utifrån resultaten och från rapporter och tillgänglig bakgrundsinformation producerar Forum Eurasien en bild av situationen vad gäller kvinnans roll som samhällsaktör i Centralasien. Ett viktigt genomgående tema är att försöka avgöra hur mycket verkligt inflytande kvinnor har över utvecklingen, politiskt och ekonomiskt, samt hur detta påverkar utvecklingen i frågor som rör jämställdhet.

Forum Eurasien kommer att hålla föreläsningar och seminarier för intresserade organisationer. Deltagarna får vid dessa tillfällen information om det rådande läget och möjligheter till vidare kontakt och eventuellt samarbete.

Projektet utgör tillsammans med *Centralasiens Vatten - Konflikt eller samarbetspotential* Forum Eurasiens program **Centralasien 2010: Lokal samhällsbyggnad och säkerhet**. Programmet syftar ytterst till att bidra till att stärka civilsamhället i de centralasiatiska staterna genom att organisera och ta tillvara den expertis inom fackområden och projektorganisation som finns hos skandinaviska organisationer.

Projektet finansieras av Folke Bernadotte-Akademien.

Mer information

För mer information, vänligen kontakta

Forum Eurasien

Epost info@forumeurasien.org

Telefon +46 (0)70 417 6789

Projektansvarig Henrik Hallgren

Epost henrik.hallgren@forumeurasien.org

Mobil +46 (0)70 563 5162

Forum Eurasien

Organisationsnr 802449-4794

+46 (0)70 417 6789 --- www.forumeurasien.org --- info@forumeurasien.org